

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Suomen Musiikkikustantajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua Kulttuurin tulevaisuusryhmän raportista.

Raportissa kuvataan hyvin kulttuurialan nykytilanne sekä alan yleisemmän että erityisesti kansantaloudellisen merkityksen näkökulmasta. Sen sijaan raportissa jää vähemmälle huomiolle se, että koronapandemian seuraukset vaikuttavat kulttuurialan toimintakykyyn ja kehitykseen vielä pitkään. Alan tilanne ja tulevaisuus ovat edelleen hyvin epävarmoja. Raportissa korostetaan sinänsä ymmärrettävästi pidemmän tähtäimen tavoitetilaa, mutta myös kriisistä palautuminen tulisi huomioida suuremmalla painoarvolla.

Koronapandemian dramaattiset vaikutukset näkyvät erityisen selvästi musiikkialalla. Music Finlandin vuosittaisen tutkimusraportin ”Suomen musiikkialan talous ja vienti” mukaan elävän musiikin yksityissektorin arvo jäi kolmannekseen pandemiaa edeltäneestä ajasta. Pandemia vaikutti vahvasti myös musiikkivientiin mm. matkustusrajoitusten vuoksi. Lisäksi musiikin tekijänoikeuskorvauksissa koronapandemian vaikutukset tulevat pitkien viiveiden vuoksi näkymään vielä vuoden 2023 loppuun asti. Esiintyvien taiteilijoiden lisäksi myös musiikkikustantajien kaltaiset liiketoimijat ovat kärsineet tilanteesta merkittävästi sekä suoraan että välillisesti.

Samalla kun koronapandemiasta toipuminen on vielä kesken, heikentyvä taloustilanne aiheuttaa uutta epävarmuutta alalle. Inflaation kiihtyessä ja elinkustannusten noustessa ihmisten halukkuus ja valmius käyttää varojaan kulttuuripalveluihin heikkenee. Sekä yksittäiset taiteilijat että kulttuurialan yritykset kohtaavat uudenlaisia epävarmuustekijöitä.

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

- 1) Implementoidaan jo eduskuntakäsittelyssä oleva DSM-direktiivi.
- 2) Taiteen ja kulttuurin rahoitus nostetaan yhteen prosenttiin kaikista valtion talousarvion menoista.
- 3) Valtion ja neljän säätiön yhdessä pääomittaman luovien alojen rahaston käyttötarkoitusta laajennetaan koskemaan myös muita kuin esittäviä taiteita.
- 4) Kehitetään kulttuurialan yritysten rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä, jotka mahdollistavat taide- ja kulttuurialojen tukemisen osana elinkeinopoliittisia palveluita ja tukia, esimerkiksi Creative Business Finlandin kautta.
- 5) Palkkatyön, yrittäjyyden ja muiden tulomuotojen yhteensovittamista helpotetaan.

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

Kulttuurin edistäminen on nostettava vahvasti esiin hallitusohjelmassa ja sitä on toteuttava pitkäjänteisen kulttuuripolitiikan kautta. Rahoitusratkaisujen on oltava osa tätä kokonaisuutta.

Lisäksi on varmistettava, että kulttuuri ei ole vain opetus- ja kulttuuriministeriön vaan koko hallituksen agendalla. Tämä on jo pitkään jatkunut ongelma erityisesti kulttuurialan yritysten näkökulmasta. Mahdollisia ratkaisuja tähän ovat raportissa ehdotetut kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevä ministeriryhmä sekä uusi kulttuurialan yhteistyöelin.

Kulttuuripoliittinen selonteko on myös erittäin tärkeä keino edistää asian esillä pysymistä ja konkreettisten toimenpiteiden pohtimista ja toteuttamista. Keskeistä on, että kulttuurialaa tarkasteltaisiin kokonaisuutena ottaen huomioon koronapandemian pitkäaikaiset haittavaikutukset. Lisäksi tarvitaan konkreettisia hankkeita ja pilotointeja, jotka kohdennettaisiin koronapandemiasta kärsineisiin, mutta vahvan kasvupotentiaalin omaaviin osa-alueisiin.

Lukukohtaiset kommentit

**Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Kulttuurialan kansantaloudellinen merkitys on tunnistettava ja tunnustettava valtiovallan taholta. Taloustutkimuksen mukaan kulttuurialojen tuotos on kasvanut viime vuosikymmenen aikana noin 1,5 miljardia euroa ja ala työllistää välillisine vaikutuksineen 123 000 henkilöä. Kulttuurialan kehitystä ja kasvua on jatkossa seurattava samoilla mittareilla kuin muitakin toimialoja.

Hallinnonalojen välistä yhteistyötä on lisättävä. Raportissa esitetty kulttuuripoliittinen selonteko on hyvä keino nostaa toimiala ja sen keskeiset teemat parlamentaariseen käsittelyyn. Selonteon laatimiseen on osallistettava laajasti alan toimijoita. Lopputulosten tulee muodostua konkreettisista kehityshankkeista ja keinoista, joilla alan asemaa selkeästi parannetaan ja varmistetaan sen

kasvupotentiaalin toteutuminen. Myös kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevän ministeriryhmän perustamisen on hyvä keino sitouttaa koko valtioneuvosto asiaan.

Koronapandemian opetukset ja erityisesti virheet on käytävä läpi. Tehtyjä virheitä ei tule toistaa vaan on ryhdyttävä toimiin, joilla havaitut ongelmat voidaan tulevaisuudessa välttää.

Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin. Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Keskustelussa tulee korostaa sitä, että kulttuuriala on tulevaisuuden kasvuala. Esimerkiksi kulttuurin tuotoksen että arvonalisäyksen osuus BKT:stä on 2,9 %, mikä on huomattavasti enemmän kuin vaikkapa paperiteollisuuden tai elintarviketeollisuuden osuus.

Kulttuurin rahoituspohjaa tulee vahvistaa ja rahoitusta lisätä. Kulttuurin osuus talousarvion menoista tulee nostaa yhteen prosenttiin. Yksi perustelu tälle on se, että Suomessa kulttuurin osuus valtion budjetista on viiden heikoimman EU-maan joukossa. Tavoitteena on nostaa alan osuus BKT:sta eurooppalaisen keskiarvon eli 4,4 %:n tasolle. Tämä tarkoittaisi kulttuurin tuottaman arvonalisän kasvattamista vähintään kahdella miljardilla eurolla, mikä olisi merkittävää koko kansantalouden kannalta.

Rahoituspohjan vahvistamisessa tärkeintä on huolehtia rahoituksen jatkuvuudesta ja ennustettavuudesta. Kulttuuriala ei voi kasvaa ja kehittyä, jos sen täytyy taistella jatkuvasti perusrahoituksestaan kehityspanostuksista puhumattakaan.

Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme. Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Digitalisaation myönteisten vaikutusten toteutuminen edellyttää riittävää omaisuudensuojaa, mikä tulee varmistaa saattamalla kansallisesti voimaan DSM-tekijänoikeusdirektiivi. Se tulee toteuttaa Suomessa direktiivin sisältöä, sanamuotoja ja henkeä noudattaen. Suhtaudumme myönteisesti myös AVMS-direktiivin ja siihen liittyvän rahoitusvelvoitteen ottamista osaksi kansallista lainsäädäntöämme.

Kulttuurialan kasvun edistämiseksi on tärkeää vahvistaa valtionosuusjärjestelmän ulkopuolella olevien kulttuurialan tahojen toimintaedellytyksiä.

Pandemian aiheuttamien vaurioiden korjaamiseksi ja kasvun vauhdittamiseksi olisi toteutettava kasvuohjelma, johon sisältyisi elvyttäviä toimia, konkreettisia pilotointeja ja uudenlaisia rahoitusmalleja. Luovien alojen kasvusopimus tulee laajentaa myös musiikkialalle sekä muille

kasvupotentiaalia omaaville aloille. Alan rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä tulee kehittää siten, että ne vastaavat nykyistä paremmin luovien alojen yritystoiminnan erityispiirteitä ja luovat suotuisat edellytykset sisällöntuotannolle.

Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Palkkatyön, yrittäjyyden ja muiden tulomuotojen yhteensovittamisen helpottaminen on tärkeää. Sosiaaliturvassa on entistä paremmin huomioitava erilaisten toimeentulon muotojen yhdistäminen ja siirtymiset toimeentulon muotojen välillä. Tämä tulee huomioida käynnissä olevassa sosiaaliturvauudistuksen valmistelussa.

Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Osa raportin ehdotuksista vaatii tarkennuksia ja konkretisointia. Näitä ovat esim. ”saatavuuden turvaaminen”, ”rahoituksen osoittaminen” ja ”rahoitusratkaisujen vahvistaminen”.

Kulttuurialaa on seurattava samalla tavalla kuin muitakin kansantalouden toimialoja. Kannatamme lämpimästi raportissa esitettyä ehdotusta kulttuurialan tilasto- ja tietoperustan vahvistamisesta sekä alan vaikuttavuuden tutkimuksen lisäämisestä. Tutkimusta ja tilastointia olisi tehtävä nykyistä huomattavasti tarkemmalla tasolla osa-alueittain, jotta voidaan löytää parhaat ja tehokkaimmat keinot alan edistämiseen.

Muikku Jari
Suomen Musiikkikustantajat ry